

ROLF ENGLUND:

Det socialdemokratiska krisprogrammet

Chefen för Utredningsbyrån för samhällsfrågor, civilekonom Rolf Englund, har granskat de ekonomiska förslag som framlagts det senaste halvåret av olika socialdemokratiska grupper. Krisgruppen med Ingvar Carlsson i spetsen har ett svårt arbete då den skall utarbeta ett ekonomiskt program för det socialdemokratiska partiet. Gruppen måste förena ekonomisk åtstramning med löntagarfonder och presentera det på ett sätt som av väljarna kan uppfattas som traditionell socialdemokratisk politik. I verkligheten handlar förslagen inte om hur Sverige skall ta sig ur krisen utan hur socialdemokraterna skall ta marknads ekonomin ur Sverige, konstaterar Rolf Englund. Detta innebär en väg in i en fördjupad ekonomisk kris om socialdemokraterna menar allvar med fondsocialismen.

Den ekonomiska verkligheten har tvingat sig på socialdemokraterna. Den verkligheten kännetecknas av mycket stora underskott i såväl bytesbalansen med utlandet som statsfinanserna. Bytesbalansunderskottet överstiger i år 20 miljarder kronor, vilket översatt till mer begripliga storheter motsvarar nästan 1 000 kronor i månaden för ett svenskt fyrapersoners hushåll. Underskottet i statens finanser kan beräknas bli omkring 75 miljarder. Som jämförelse kan nämnas att samtliga direkta statliga skatter uppgår till cirka 36 miljarder och att budgetunderskottet är större än den statliga konsumtionen som bara uppgår till cirka 50 miljarder. Dessutom är arbetslösheten stigande.

Socialdemokraterna har under flera år bedrivit en klassisk oppositionspolitik. De obehagliga förslag regeringen har kommit med har oppositionen varit emot. De bra förslagen regeringen har kommit med har oppositionen ansett vara "för lite och för sent". Socialdemokraterna har inte kunnat frigöra sig från sin egen politiska tradition som bjudit att en ökande offentlig sektor, finansierad av stigande skatter, har ansetts vara botemedlet framför andra.

Det socialdemokratiska alternativet har kommit att framstå som allt mindre trovärdigt. Det har nu blivit nödvändigt för partiet att skaffa sig en ekonomisk politik, anpassad till den ekonomiska verkligheten, och som har några socialdemokratiska kännetecken som väljarna känner igen.

De sex ekonomernas förslag

Detta är en smärtsam process. Den inleddes med att sex aktiva socialdemokratiska ekonomer, Villy Bergström, Claes Eklund, Harry Flam, Carl Hamilton, Nils Lundgren och Carl Göran Mähler, i en artikel i Arbetet föreslog att man skall göra om hela det generella boendestödet, använda avgiftsfinansiering i större utsträckning, ej förnya förtjänstutvecklingsgarantin för de offentliganställda, minska industrisubventionerna och höja skatten ytterligare på olja och oljeprodukter.

Det vilar, skrev de, än en gång ett tungt ansvar på arbetarrörelsen att formulera och ange vägen ut ur krisen. De så kallade sex-ekonomerna fastslog också att de svenska produktionskostnaderna måste stiga långsammare än i omvärlden, att vi måste återta marknadsandelar och att en sådan utveckling kommer att medföra ökade vinster, vilket arbetarrörelsen idag sades acceptera. Ett rätt utformat, marknadstillvänt system med fonder sades förhoppningsvis på sikt lösa den fördelningspolitiska konflikt som höga vinster innebär. De förespråkade också okonventionella och flexibla arbetstider inom industrin, uppmuntrande av flyttning mellan arbetsplatser och, icke minst, en dämpning av den offentliga sektorns expansion, något som sades vara en oundviklig del i en politik för ekonomisk balans.

Ingvar Carlsson sade i en intervju i Arbetet någon dag senare att det är helt klart att vi i framtiden måste göra hårdare prioriteringar i kommunernas, landstingens och riksdagens utgifter. De kan inte öka så

snabbt som tidigare. Jag ser, sade han, ekonomernas inlägg som ett positivt bidrag till debatten.

Femlingarnas recept

Några som inte var lika positiva var de så kallade "femlingarna", fem LO-ekonomer, Anna Hedborg, Lennart Nyström, Jan Ohlsson, Jan Odhnoff samt Levi Svenningsson. Det vore farligt, skriver de, om socialdemokratisk politik skulle bestämmas av den nationalekonomiska kårens patentdiagnos: vi konsumerar för mycket. Vad vi lever i är en efterfrågekris, inte en kostnadskris eller en överkonsumtionskris, hävdade de. De skrev också att just nu dra ner den offentliga efterfrågan är detsamma som att planera ökad öppen arbetslöshet.

Den fortsatta debatten

Ett behjärtansvärt försök att sitta på två stolar gjordes av chefredaktören för Östra Småland, Berndt Ahlqvist. För min del, skrev han, är jag övertygad om att en ovillkorlig åtstramningspolitik i enlighet med "de sex" recept riskerar att få svåra följder för den svenska ekonomin – just därför, att jag inte tror på den grundläggande förutsättningen, nämligen en relativt idyllisk internationell utveckling. Samtidigt är det en självklarhet att konsumtionsutvecklingen måste dämpas till förmån för sparande och investeringar och för ett stärkande av den svenska industriapparaten. Det senare kräver, skrev han, bland annat

ett mer rimligt förhållande mellan löner och vinster än vad som är fallet idag.

De sex ekonomerna återkom i en replik vari de sammanfattade sina synpunkter ungefär så här. Vi anser att en drastisk kostnadsanpassning behöver understödjas med ett system som under anpassningstiden kan dra in övervinster och därigenom bland annat förhindra löneglidning. Dessutom måste riktade och utvalda insatser, förutom den generella lönsamhetsstimulansen, till för att sätta fart på industrin. Poängen är, skrev de, att ingen expansiv politik är möjlig i dagens läge utan kraftigt ökad utlandsupplåning som de sex inte vill ha med mindre än att kostnadsrelationen till utlandet förbättras avsevärt. Vi är väl medvetna om att åtstramningen av privat och offentlig konsumtion kan komma i ett olyckligt konjunkurläge, fortsatte de. Vi föreslår likväl en omedelbar åtstramning av konsumtionen därför att ett ytterligare uppskjutande av den ekonomiska restaureringen av Sveriges ekonomi skulle medföra bestående framtida påfrestningar.

LO-chefen Gunnar Nilsson tog sedan till orda. Den ekonomisk-politiska debatten här i landet är just nu ytterligt trist, skrev han. Regeringen och dess eftersägare i borgerlig press, för att inte tala om diverse självutnämnda besserwissrar (varmed torde avses de sex s-ekonomerna) utnyttjar sitt opinionsmässiga övertag för att sprida dimridåer och — otroligt nog — försöka skylla krisen på arbetarrörelsen.

Ligger det då ingen sanning i att Sverige måste föra åtstramningspolitik och skära ner på den offentliga sektorn, frågade

Gunnar Nilsson. Jo, det gör det, svarade han själv. Det är nödvändigt att minska expansionstakten i den offentliga sektorns utbyggnad jämfört med vad vi har varit vana vid.

Tidningen Metallarbetaren ställde sig snarast på de sex ekonomernas sida. Socialdemokratin har på ett märkligt sätt lyckats blunda för att de borgerliga regeringarnas urusla ekonomiska politik har förändrat förutsättningarna för en kommande socialdemokratisk regeringspolitik, skrev tidningen. Vårt stora problem idag är att vi konsumerar för mycket i förhållande till hur mycket vi producerar, fortsatte Metallarbetaren. Det gapet måste minskas. Och gapet är idag så stort att det är svårt att se att vi skall kunna få balans i vår ekonomi enbart genom utbyggnad av industrin och en något minskad tillväxt i konsumtionen. Vi måste helt enkelt minska både den privata och den offentliga konsumtionen samtidigt som vi satsar på industrin, ansåg Metallarbetaren.

Krisgruppen

— Socialdemokratins så kallade krisgrupp har sänt ut ett märkligt diskussionsunderlag till distriktskongressen under våren, skrev LO-tidningen i en ledare. Bland de frågor som har upprört LO-tidningen är frågan om vi skall öka produktiviteten genom ett par timmar längre arbetsvecka under några år eller om man kan tänka sig en minskning av nuvarande rättigheter till ledighet från jobbet med bibehållen lön. Andra frågor var om vi skall ge industrin

en ökad lönsamhet, på vilket sätt kan man öka produktiviteten, om vi skall ha större rörlighet på arbetsmarknaden och frågan om karensdagarna skall återinföras. Skulle du kunna tänka dig att pruta på någon eller några av nedanstående poster, frågade krisgruppen, och räknade upp folkpension, barnbidrag, utjämningsbidrag åt kommunerna, studiemedel, livsmedelssubventioner och bostadsbidrag.

– Det är fel att ge människor intryck av att alla problem löser sig bara vi får makten och hamnar i kanslihuset. Det sade Ingvar Carlsson, ordförande i krisgruppen, i en artikel i LO-tidningen. Detta är det svåraste programarbetet i partiets historia. Vi vill ligga lågt med publicitet tills vårt förslag är klart under maj. Utöver Ingvar Carlsson ingår i den så kallade krisgruppen LO:s sekreterare Runc Molin, landstingsrådet Leni Björklund och riksdagsmannen Kjell-Olof Feldt. Huvudsekreterare är Anne-Marie Lindgren.

Löntagarfonderna

En av krisgruppens viktigaste uppgifter är, får man anta, att producera ett paket av åtgärder vari de så kontroversiella löntagarfonderna kan förpackas och framställas som om de bara är ett av flera medel för att åter få Sveriges ekonomi på fötter. I realiteten är ju fondförslaget inget annat än en metod för att omvandla Sverige till en socialistisk stat. Detta är inget som väljarna uppskattar. Det gör nog i själ och hjärta inte heller Kjell-Olof Feldt. Vore han ärlig skulle han aldrig skriva under ett

förslag av den innebörden. Men nu värnar han om sin ställning inom partiet och spelar med i det elaka spelet trots att han innerst inne vet att fondsocialism inte är något som är till nytta för det svenska samhället, ej heller för de svenska arbetarna. De svenska arbetarna vill inte ha det som de polska arbetarna.

Handlar Kjell-Olof Feldt moraliskt eller omoraliskt? Självfallet handlar han omoraliskt. Det är omoraliskt av honom att ställa sig bakom ett förslag som han själv inte tror på.

Krisprogrammet

Den socialdemokratiska krisgruppen har ett svårt arbete. Den skall i ett paket förena en ekonomisk åstramning (högerpolitik) med löntagarfonder (vilket leder till socialism) och göra det på ett sätt så att väljarna uppfattar förslagen som traditionell socialdemokratisk politik. Men det är bara folkpartister som tror att man, om man blandar högerpolitik och kommunism, får mittenpolitik.

Socialdemokraterna kommer att tala mycket om att Sverige är i ekonomisk kris och än mer om att denna kris är framkallad av den borgerliga politikens misslyckanden. Sedan kommer det att bli en massa vackra ord om offensiva satsningar. Några ord om behovet av högre vinster. Fagert tal om samverkan och högre vinster. Luddigt tal om återhållsamhet i lönekraven om löntagarna, i utbyte, får del i företagens kapitalbildning genom löntagarfonder.

Statesystemet och skattevärdningen

I verkligheten handlar således de socialdemokratiska förslagen inte om hur Sverige skall ta sig ur krisen utan hur socialdemokraterna skall ta marknadsekonomin ur Sverige. Vi skall icke låta lura oss av titeln på rapporten — ett krisprogram. För i verkligheten innebär den så kallade kris-

gruppens rapport och förslag inte en väg ut ur krisen utan en väg in i den fördjupade ekonomiska kris som kommer att bli det oundvikliga resultatet den dag beslutsfattarna får klart för sig att socialdemokraterna menar allvar med sitt tal om fondsocialism.

Pärmar för årgång 1980

kan rekvireras från Svensk Tidskrifts expedition,
tel 08-67 59 55, eller genom insättning av kronor
30:— på postgiro 7 27 44-6.